

KS. FRANCISZEK GRENIUK

KRONIKA SEKCJI TEOLOGII MORALNEJ KUL ZA ROK 1980/1981

I. Studenci: na rok akademicki 1981/1982 przyjęto na sekcję teologii moralnej (bez usamodzielnionej specjalizacji teologii życia wewnętrznego) 2 księży studentów.

II. Prace dyplomowe napisały i odpowiednie stopnie uzyskały następujące osoby:

A. Prace doktorskie

1. Mgr Teodor Jochem OMI, na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologicznego z dnia 9 X 1980 r., uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Nauka o grzechu w polskiej teologii moralnej XX wieku* (Lublin 1980 ss. XXV+223 mps). Publiczna obrona rozprawy odbyła się przed komisją w składzie: ks. prof. E. Kopeć — przewodniczący, ks. doc. F. Greniuk — promotor, ks. doc. S. Rosik z KUL i ks. doc. J. Pryszynt z ATK — recenzenci.

W rozprawie tej Autor podjął się trudu przebadania nauk o grzechu w piśmiennictwie teologicznomoralnym autorów polskich publikujących w XX w. Właściwe wywody merytoryczne poprzedził ukazaniem potrzeby i stanu badań nad problematyką grzechu w dziejach polskiej teologii moralnej omawianego okresu. Uporządkował i wyróżnił zarazem nurty teologiczne i pozateologiczne przy ujmowaniu podstawowych rozwiązań w zakresie hamartologii. Do dwóch zasadniczych nurtów teologicznych zaliczył w rozdziale I ujęcia legalistyczno-minimalistyczne, nawiązujące do teologii moralnej wieku poprzedniego, głównie zaś tradycji alfonsjańskiej, oraz ujęcia „aretologiczne”, będące swoistym postępowaniem w opracowywaniu tej problematyki, ponieważ były inspirowane i prowadzone w ramach tzw. neotomizmu teologicz-

nomoralnego. W rozdziale II ukazał podejmowane próby pogłębienia nauki teologicznej o istocie grzechu, które były możliwe dzięki postępowi w rozwoju nauk biblijnych oraz pogłębionej dogmatycznie doktrynie o Kościele jako Mistycznym Ciele Chrystusa, jak również dzięki wykorzystaniu osiągnięć ówczesnego personalizmu. Stąd Autor wyeksponował w rozprawie nowe aspekty grzechu, którymi są: aspekt biblijny, chrystologiczny, eklezjalno-wspólnotowy i antropologiczny. W końcowej partii rozprawy zajął się bardziej szczegółowo zagadnieniem z zakresu hamartologii, a mianowicie najnowszymi koncepcjami rozróżniania grzechów pod względem teologicznym i gatunkowym.

Wyniki osiągnięte przez Autora omawianej rozprawy pozwalają na wyrobienie u czytelnika naukowego poglądu na dzieje polskiej teologii moralnej w dziedzinie nauki o grzechu. Było to możliwe dzięki temu, iż Autor bardzo skrzętnie odnotował wszystkie publikacje zarówno samoistne, jak i niesamoistne, bardziej lub mniej ambitne, które tę problematykę poruszały. Cały obraz myśli teologicznomoralnej w tym zakresie, reprezentowanej przez autorów polskich, powiązał z poglądami teologów obcych, których poglądy wywarły wpływ na kształtowanie się polskiej teologii moralnej. Autor zastosował przekonywającą klasyfikację prezentowanych stanowisk badawczych dzięki czemu, przy całym bogactwie przedstawianych stanowisk i nagromadzonych faktów, czytelnik jego rozprawy nie gubi się w gąszczu danych, lecz bez trudności może mieć pogląd syntetyczny. Zwłaszcza, iż podział pracy, dokumentacja, język i styl ułatwiają jej czytanie i przyswajanie podawanych treści. Dzięki temu omawiana rozprawa stanowi bardzo wartościowy przyczynek do piśmiennictwa z zakresu historii polskiej teologii moralnej XX wieku.

2. Ks. mgr Ireneusz Werbiński, na wniosek komisji Rady Wydziału Teologicznego z dnia 11 X 1980 r., uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Zagadnienie doskonałości chrześcijańskiej w polskiej literaturze teologicznej w latach 1918-1939* (Lublin 1980 ss. LVI+249 mps). Publiczna obrona rozprawy odbyła się przed komisją w składzie: ks. prof. E. Kopeć — przewodniczący, ks. doc. W. Słomka — promotor, ks. doc. S. Rosik z KUL i prof. K. Górski z UMK w Toruniu — recenzenci.

Zupełnie przypadkowym zbiegiem okoliczności w odstępnie kilku dni na Wydziale Teologicznym KUL zostały obronione dwie prace z zakresu historii teologii moralnej w Polsce wzajemnie się uzupełniające z racji tematyki, której są poświęcone. Grzech i zło z jednej strony (rozprawa ks. dra T. Jochema), doskonałość i świętość z drugiej (rozprawa ks. dra I. Werbińskiego) to elementy komplementarnego patrzenia na życie moralne chrześcijanina. Stąd też obie rozprawy w dużym stopniu ubogacają dorobek historyków polskiej teologii moralnej XX w.

Ks. I. Werbiński podjął się opracowania dorobku polskich autorów zajmujących się problematyką doskonałości moralnej na tle porównawczym z odpowiednią literaturą Zachodu, ograniczając się jednakże do piśmiennictwa ściśle naukowego, z pominięciem literatury popularnej i związanej z praktycznym wprowadzaniem w życie zasad głoszonych przez teologię ascetyczno-mistyczną.

Całość problematyki merytorycznej obraca się dokoła kilku zagadnień centralnych, m.in.: co stanowi istotę doskonałości — czy jest ona zachowaniem przykazań, czy też rad, a może pełnią miłości; co stanowi istotę doskonałości przeciętnej i wyższej, a także jej stosunek do kontemplacji, a tej ostatniej do mistyki w życiu chrześcijanina. Czytelnik omawianej rozprawy dostrzega wysiłek Autora zmierzający do tego, aby ukazać genetycznie cały proces rozwojowy polskiej twórczości okresu międzywojennego. Interesującą tezą jest przekonanie, iż w okresie tym koncepcja doskonałości chrześcijańskiej wiązała się ściśle z elementem chrystologicznym

i personalistycznym, dlatego można ją widzieć w zjednoczeniu z Bogiem, realizowanym poprzez Chrystusa i w Chrystusie. Autor broni zdania, iż ogół polskich autorów w swych poglądach i postulatach ustrzegł się tendencji manichejskich, proponując ascezę otwartą, realistyczną, choć niewystarczająco pogłębianą psychologicznie. Autor jednakże nie wypuklił wystarczająco polskiego kolorytu teologii duchowości międzywojennego dwudziestolecia — chyba że będzie się rozumiało przez to nawiązywanie do tradycji rodzimych, charakterystycznych dla wieku minionego, np. przez sięganie do myśli P. Semeneki. W sumie omawiana rozprawa jest znaczącym dorobkiem w zakresie monograficznego opracowania wybranego zagadnienia w tak zamkniętym okresie, jakim było dwudziestolecie międzywojenne w dziejach polskiej myśli teologicznomoralnej.

3. Ks. mgr Romuald Andrzej Syta, na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologicznego z dnia 7 V 1981 r., uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Problematyka moralna pracy ludzkiej w świetle pism Stanisława Brzozowskiego* (Lublin 1981 ss. XXXV+201 mps). Publiczna obrona rozprawy odbyła się przed komisją w składzie: ks. prof. E. Kopeć — przewodniczący, ks. prof. S. Witek — promotor, ks. doc. W. Słomka z KUL i ks. doc. H. Juros z ATK — recenzenci.

Problematyka pracy ludzkiej znajduje się w ostatnich czasach w centrum zainteresowań nie tylko ekonomistów, polityków, ale także etyków oraz teologów moralistów. Zajęło się nią także — już po obronie omawianej rozprawy — Magisterium Kościoła w postaci encykliki Jana Pawła II *Laborem exercens* z 1981 r. Ciekawym dorobkiem z przeszłości polskiej myśli filozoficzno-teologicznej jest spuścizna naukowa i publicystyczna Stanisława Brzozowskiego (†1911), który uważał, „że podmiotowa dziedzina ludzkiej pracy stanowi ostateczne źródło zewnętrznych, osiągniętych w procesie pracy rezultatów, a podmiotowa dziedzina ludzkiego działania stanowi szczególne zainteresowanie teologii moralnej” (s. 66). Stanowisko Brzozowskiego jest tym ciekawsze, że autor ten przeszedł w swej pasji szukania prawdy i dźwigania Polski z upadku drogę prowadzącą go poprzez odrzucenie religii i Kościoła katolickiego aż do fanatycznego opowiedzenia się za religią i tymże Kościołem w imię tych samych wartości.

W rozprawie swej ks. R. Syta poświęca najpierw wiele uwagi (rozd. I) zagadnieniu przekształcania świata materialnego jako obowiązku moralnemu człowieka. Z kolei (rozd. II) omawia więzi społeczne rodzące się w ludzkim działaniu, podkreślając zagadnienie wolności ludzkiej jako warunku pełnej aktywności sprawczej człowieka. W końcu (rozd. III) zajął się osobowym doskonaleniem człowieka jako naturalną konsekwencją pracy ludzkiej, zwracając szczególną uwagę na aspekt poznawczy i twórczo-działaniowy.

Z odczuwanych przy lekturze braków rozprawy można podnieść niewystarczające wyeksponowanie wpływów i uzależnień myśli Brzozowskiego, a także brak oceny słuszności optymizmu tegoż autora na temat rezultatów ludzkiej działalności.

4. Ks. mgr Waław Gubała, na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologicznego z dnia 26 V 1981 r., uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Laicka interpretacja moralności w wybranych pismach pozytywistów warszawskich (1864-1914)* (Lublin 1981 ss. XXIV+275 mps). Publiczna obrona rozprawy odbyła się przed komisją w składzie: ks. prof. E. Kopeć — przewodniczący, ks. prof. S. Witek — promotor, ks. prof. T. Ślipko z ATK i ks. doc. F. Greniuk z KUL — recenzenci.

Autor rozprawy podjął się opracowania pozytywistycznej koncepcji moralności prezentowanej przez grupę autorów warszawskich, ze szczególnym uwzględnieniem jej laickiego charakteru. Kluczową rolę w tworzeniu moralności pozytywistycznej odegrał A. Świętochowski (†1934), a ponadto: J. Ochorowicz (†1917), A. Mahrburg

(† 1913), W. Kozłowski († 1897), F. Bogacki († 1916) oraz literaci zajmujący się problematyką moralną, tacy jak: B. Prus († 1912), E. Orzeszkowa († 1910) i A. Dygasiński († 1902).

Wyniki swych dociekań Autor przedstawił w trzech zasadniczych częściach, z których pierwszą poświęcił omówieniu założeń ogólnych laickiej koncepcji moralności, drugą szczegółowemu jej zastosowaniu, trzecią konfrontacji etyki pozytywistycznej z etyką katolicką przełomu XIX i XX w.

Dokonana w ostatniej części konfrontacja etyki pozytywistycznej z etyką katolicką dowiodła, że etyka musi być zawsze połączona z jakąś religią — nie może być niezależną. Religia bowiem stanowi niezbędną podstawę każdej moralności. Odwołanie się do doświadczenia, do samych faktów nie pozwoliło pozytywistom na zbudowanie spójnej koncepcji moralności.

Do wniosków takich doszedł Autor na podstawie wszechstronnie wykorzystanej literatury przedmiotu. Podał je w formie przekonywającej i klarownej. Jakkolwiek rozprawa dotyczy w zasadzie problematyki będącej z natury przedmiotem zainteresowania filozofów, to jednak jej wyniki są interesujące także dla badaczy dziejów polskiej teologii moralnej. Pozwalają na utrzymanie kontaktu umysłowego z tymi nurtami myśli ludzkiej, których oddziaływanie może zaważyć na kształtowaniu się pojęć moralnych i praktyki ludu Bożego.

B. Prace magisterskie

I. Pod kierunkiem ks. doc. F. Greniuka:

1. Ks. J. Bilski — Problematyka moralna w pismach Marii Konopnickiej.
2. Ks. M. Krzywicki — Problematyka moralna w pismach Stanisława Wyspiańskiego.

II. Pod kierunkiem ks. doc. S. Rosika:

1. P. Antkowiak SVD — Zagadnienie wolności moralnej w pismach Henryka Jankowskiego.
2. Ks. J. Dziuk — Uwarunkowania miłości małżeńskiej w świetle ostatnich dokumentów Stolicy Apostolskiej.
3. J. Kożuchowski — Starość a dojrzewanie osobowościowe.
4. T. Majkut — Rozwój osobowości moralnej na podstawie pism Pierra Teilharda de Chardin.
5. T. Mich — Zagadnienie normy moralnej w twórczości Ludwika Krzywickiego.
6. Ks. J. Nowacki — Sport jako czynnik wychowania moralnego w świetle dokumentów Kościoła (1905-1980).
7. Ks. K. Pagór — Wpływ dzieła sztuki na kształtowanie się charakteru. Studium moralno-duszpasterskie.
8. Ks. T. Pałuszka — Moralne trudności wieku starczego w świetle literatury polskiej okresu posoborowego.
9. Ks. M. Rudecki — Rzeczywistość grzechu a obowiązek apostołstwa w pismach Wincentego Pallotiego.

III. Pod kierunkiem ks. doc. W. Słomki:

1. H. Ciereszko — Zjawiska nadprzyrodzone i ich wyjaśnianie. Studium na podstawie polskiej polemiki wokół Teresy Neumann.
2. s. M. Drozd — Miłosierdzie jako rys duchowej postawy chrześcijańskiej. Stu-

dium na podstawie konstytucji zakonu Ducha Świętego de Saxia.

3. s. J. Podstawka — Życie duchowo-religijne sióstr Miłosierdzia Świętego Wincentego à Paulo. (Studium na podstawie konstytucji i statutów po Soborze Watykańskim II).
4. Z. Wach — Zagadnienie świętości chrześcijańskiej w publikacjach „Ateneum Kapłańskiego” za lata 1909-1939.

IV. Pod kierunkiem ks. prof. S. Witka:

1. J. Bieniek — Problematyka moralna w pismach Wincentego Witosa.
2. Ks. J. Jagodziński — Moralność życia płciowego w kulturze dawnych Jakutów.
3. Ks. S. Motek — Zagadnienia moralności społecznej w pismach Karola Ludwika Konińskiego.

III. Życie sekcji

Ks. dr Stanisław Mojek po ukończeniu studiów w Akademii Alfonsjańskiej w Rzymie został zatwierdzony przez Radę Wydziału z początkiem roku akad. 1981/1982 w charakterze asystenta stażysty z obowiązkiem prowadzenia zajęć na specjalizacji życia wewnętrznego.

Pracownicy sekcji przygotowali jako publikację sekcyjną kolejny zeszyt „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” (teologia moralna) na rok 1982.

Katedra Teologii Życia Wewnętrznego, prowadzona przez ks. doc. W. Słomkę, zorganizowała w dniach 9-13 marca 1981 r. VI Tydzień Duchowości pod nazwą *Asceza — odczłowieczenie czy uczyłowieczenie?* W ramach tygodnia wygłoszono następujące referaty: ks. doc. Z. Chlewiński — *Zjawisko ascezy w ujęciu psychologii*; ks. prof. S. Witek — *Zagadnienie ascezy we wczesnym buddyźmie*; ks. doc. W. Słomka — *Chrześcijański sens ascezy*; ks. doc. S. Rosik — *Ochrona środowiska naturalnego jako przejaw ascezy*; ks. prof. A. L. Szafranski — *Bezdroża permissywizmu*.

Podczas corocznego spotkania naukowego teologów moralistów polskich, które odbyło się w Niepokalanowie, pracownicy sekcji: ks. prof. S. Witek, ks. doc. S. Rosik, ks. doc. F. Greniuk i ks. dr J. Nagórny wygłosili referaty i komunikaty (sprawozdanie w numerze).

Z początkiem roku akad. 1981/1982 Katedra Teologii Życia Wewnętrznego rozpoczęła pracę jako samodzielna organizacyjnie specjalizacja teologiczna. Stało się to na mocy uchwały Rady Wydziału Teologicznego KUL z dnia 24 III 1981 r. W przyszłości niniejsza Kronika sekcji nie będzie obejmowała wydarzeń na wymienionej specjalizacji.